

Εισήγηση για την Υγεία και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας, στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις, στα τεχνικά έργα και τις κατασκευές.

Εισαγωγή

Το τραγικό δυστύχημα στη Βιολάντα, όπου πέντε εργαζόμενες έχασαν τη ζωή τους την ώρα της εργασίας τους, δεν μπορεί να αντιμετωπιστεί ως ένα μεμονωμένο περιστατικό. Δεν ήταν μια «κακιά στιγμή». Ήταν μια σκληρή υπενθύμιση ότι η Υγεία και Ασφάλεια στους χώρους εργασίας παραμένει στην Ελλάδα ένα μεγάλο, ανοιχτό και βαθιά υποτιμημένο ζήτημα.

Στις αρχές Ιουλίου κατέρρευσε μία πολυκατοικία στο κέντρο της Αθήνας και ήρθε για να χτυπήσει το καμπανάκι το σύστημα της κτιριακής ασφάλειας στην Ελλάδα: γηρασμένος οικοδομικός πλούτος, χιλιάδες επικινδύνως ετοιμόρροπα κτίρια, ελλειπείς προδιαγραφές μελετών, ελλειπείς επιβλέψεις.

Την περασμένη βδομάδα, το σοβαρό συμβάν στον Ασπρόπυργο, με εκρήξεις, πυρκαγιά, τραυματισμούς εργαζομένων, ζημιές σε γειτονικές επιχειρήσεις και ενεργοποίηση του 112, ήρθε να δείξει ότι το πρόβλημα δεν περιορίζεται μόνο στο εσωτερικό μιας επιχείρησης. Αφορά τη βιομηχανική ασφάλεια συνολικά. Αφορά τη γειτνίαση επιχειρήσεων, την αποθήκευση εύφλεκτων υλικών, τις επικίνδυνες εργασίες, την πυροπροστασία, τον δημόσιο έλεγχο, την Πολιτική Προστασία και τελικά την ίδια την ανθρώπινη ζωή.

Χωρίς να προδικάζουμε πορίσματα και χωρίς να αντικαθιστούμε τους αρμόδιους ελεγκτικούς μηχανισμούς, οφείλουμε να μιλήσουμε καθαρά. Όταν εργαζόμενοι πηγαίνουν στη δουλειά τους χωρίς να γνωρίζουν αν θα επιστρέψουν σπίτι τους, όταν σε βιομηχανικές περιοχές μια τεχνική εργασία μπορεί να οδηγήσει σε έκρηξη, όταν μια φωτιά μπορεί να επεκταθεί σε διπλανές εγκαταστάσεις, τότε δεν μιλάμε απλώς για ατυχήματα. Μιλάμε για αποτυχία πρόληψης.

Το πρόβλημα

Από την Βιολάντα μέχρι τα Πετράλωνα και τον Ασπρόπυργο υπάρχει ένα κόκκινο νήμα αυτό της ποιότητας των μελετών και των τεχνικών έργων. Η ποιότητα στις μελέτες και στα παραγόμενα τεχνικά έργα είναι κρίσιμη για την ασφάλεια και την υγεία των χρηστών, είτε είναι κάτοικοι είτε είναι επισκέπτες είτε είναι εργαζόμενοι.

Τα στοιχεία που έχουν παρουσιαστεί δείχνουν μια πολύ ανησυχητική εικόνα: πάνω από 200 νεκροί εργαζόμενοι το 2025 και εκατοντάδες σοβαροί τραυματισμοί, ενώ και μέσα στο 2026 καταγράφονται ήδη δεκάδες νεκροί και σοβαρά τραυματίες. Ιδιαίτερα στις βιομηχανίες και στις βιομηχανικές εγκαταστάσεις, το πρόβλημα συνδέεται με γερασμένες ή ευάλωτες υποδομές, ελλειπείς ελέγχους, ανεπαρκή συντήρηση και συχνά με μια λογική όπου η ασφάλεια αντιμετωπίζεται ως κόστος και όχι ως προϋπόθεση ζωής.

Η ΕΜΔΥΔΑΣ, με αφορμή τη Βιολάντα, οργανωσε σχετική ημερίδα και έθεσε σωστά ότι είναι τραγικό και εξοργιστικό το γεγονός πως το 2026 οι εργαζόμενοι εξακολουθούν να πηγαίνουν στη δουλειά τους χωρίς να γνωρίζουν αν θα επιστρέψουν σώοι. Έθεσε επίσης ένα κρίσιμο θέμα: με το σημερινό πλαίσιο, πολλές δραστηριότητες λειτουργούν με απλή γνωστοποίηση και ανάρτηση δικαιολογητικών στο Open Business. Όμως η γνωστοποίηση δεν είναι έλεγχος. Η ανάρτηση εγγράφων σε μια πλατφόρμα δεν σημαίνει ότι μια εγκατάσταση είναι ασφαλής. Δεν υποκαθιστά τον πολεοδομικό, πυροσβεστικό, περιβαλλοντικό, εργασιακό και τεχνικό έλεγχο.

Λάθη, παραλείψεις και αστοχίες που οφείλονται στην απουσία ελεγκτικών μηχανισμών, σε ελλιπή πλαίσια προδιαγραφών, σε κακής ποιότητας μελέτες, κακής ποιότητας επίβλεψη ή ακόμα χειρότερα στην απουσία μελέτης και επίβλεψης από μηχανικό με κατάλληλη άδεια άσκησης επαγγέλματος. Και βέβαια όλα τα παραπάνω είναι αποτέλεσμα της επιδίωξης για ελαχιστοποίηση του κόστους και μεγιστοποίηση του κέρδους.

Το πρόβλημα είναι ότι έχουμε χτίσει ένα σύστημα που πολλές φορές εμπιστεύεται περισσότερο το χαρτί παρά την πραγματικότητα. Υπάρχουν μελέτες ασφαλείας που δεν επικαιροποιούνται. Υπάρχουν σχέδια έκτακτης ανάγκης που δεν δοκιμάζονται στην πράξη. Υπάρχουν τεχνικές εργασίες, όπως οξυγονοκολλήσεις, κοπές, τροχισμοί και συγκολλήσεις, που μπορεί να γίνονται κοντά σε εύφλεκτα υλικά, καύσιμα, φιάλες ή δεξαμενές, χωρίς την αυστηρότητα που απαιτείται. Όμως τέτοιες εργασίες δεν είναι απλές καθημερινές τεχνικές εργασίες. Μπορούν, αν δεν οργανωθούν σωστά, να γίνουν η αρχή μιας τραγωδίας.

Επειδή όμως το δικαίωμα στην ζωή υπερτερεί όλων κάποια στιγμή πρέπει να μπει τέλος σε αυτόν τον φαύλο κύκλο και να τεθούν η ασφάλεια, η υγεία και η ανθρώπινη ζωή πάνω από όλα, ως βασικές προτεραιότητες και κριτήρια σχεδιασμού.

Το ίδιο ισχύει και για τη χωροθέτηση. Σε περιοχές όπως ο Ασπρόπυργος, το Κορδελιό και άλλες ζώνες με συγκέντρωση βιομηχανικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων, ο κίνδυνος δεν μπορεί να εξετάζεται μεμονωμένα ανά επιχείρηση. Μια πυρκαγιά σε έναν χώρο μπορεί να επηρεάσει διπλανές εγκαταστάσεις, αποθήκες, εργαζόμενους, κατοίκους και το περιβάλλον. Αυτό είναι το φαινόμενο ντόμινο. Και δεν αντιμετωπίζεται με φακέλους που μένουν στα συρτάρια.

Ο ρόλος του μηχανικού

Πρέπει επίσης να μιλήσουμε για τον ρόλο του μηχανικού. Ο ιδιώτης μηχανικός, ο μελετητής, ο επιβλέπων, ο Τεχνικός Ασφαλείας, ο μηχανικός παραγωγής έχουν κρίσιμο ρόλο στην πρόληψη. Όμως δεν μπορεί να χρησιμοποιούνται ως άλλοθι τυπικής συμμόρφωσης. Ο Τεχνικός Ασφαλείας δεν μπορεί να είναι απλώς μια υπογραφή. Πρέπει να έχει πραγματική παρουσία, χρόνο, ανεξαρτησία, στηριξη της Πολιτείας, δυνατότητα παρέμβασης και προστασία όταν καταγράφει κινδύνους.

Εξίσου σημαντικός είναι ο ρόλος του δημόσιου μηχανικού. Στις Διευθύνσεις Ανάπτυξης, στις ΥΔΟΜ, στις τεχνικές υπηρεσίες, στις περιβαλλοντικές υπηρεσίες, στις Περιφέρειες και στους Δήμους, οι μηχανικοί καλούνται να ελέγχουν, να γνωμοδοτούν, να αδειοδοτούν και να παρακολουθούν σύνθετες δραστηριότητες. Συχνά όμως το κάνουν χωρίς επαρκές προσωπικό, χωρίς μέσα, χωρίς χρόνο, χωρίς διαλειτουργικά συστήματα, χωρίς σαφή πρωτόκολλα ελέγχου και χωρίς ουσιαστική νομική προστασία.

Δεν γίνεται η Πολιτεία να αποδυναμώνει τις δημόσιες υπηρεσίες και μετά να αναζητά προσωπικές ευθύνες σε μεμονωμένους υπαλλήλους. Η ευθύνη του μηχανικού πρέπει να αντιστοιχεί σε πραγματική αρμοδιότητα και πραγματική δυνατότητα ελέγχου. Αλλιώς, απλώς μετακυλιεται το βάρος στον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας.

Κεντρικό σημείο πρέπει να γίνει η πρόληψη. Όχι μόνο γιατί προστατεύει την ανθρώπινη ζωή, που είναι ανεκτίμητη, αλλά και γιατί μειώνει το πραγματικό κοινωνικό και οικονομικό κόστος. Κάθε ατύχημα κοστίζει σε ζωές, σε τραυματισμούς, σε οικογένειες που διαλύονται, σε χαμένες εργάσιμες μέρες, σε νοσοκομεία, σε ασφαλιστικά ταμεία, σε αποζημιώσεις, σε καταστροφές εγκαταστάσεων, σε περιβαλλοντικές βλάβες και σε απώλεια εμπιστοσύνης. Η ασφάλεια δεν είναι δαπάνη. Είναι η μόνη σοβαρή οικονομία.

Τι να κάνει το ΤΕΕ

Γι' αυτό ζητάμε από το ΤΕΕ να αναλάβει ουσιαστική πρωτοβουλία. Όχι μόνο με ημερίδες, αλλά με ολοκληρωμένη θεσμική πρόταση προς την Πολιτεία.

Πρώτον, να ζητηθεί η άμεση ενίσχυση όλων των ελεγκτικών υπηρεσιών: Επιθεώρησης Εργασίας, Επιθεώρησης Μεταλλείων, Πυροσβεστικής, Διευθύνσεων Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος, ΥΔΟΜ και τεχνικών υπηρεσιών, με μόνιμο επιστημονικό προσωπικό, μηχανικούς, εξοπλισμό, μέσα μετακίνησης και ψηφιακά εργαλεία.

Δεύτερον, να θεσπιστούν υποχρεωτικοί περιοδικοί και αιφνιδιαστικοί έλεγχοι σε βιομηχανικές εγκαταστάσεις, χώρους υψηλής επικινδυνότητας, αποθήκες καυσίμων και χημικών, μεγάλα εργοτάξια, χώρους συνάθροισης κοινού και επιχειρήσεις όπου υπάρχει σοβαρός κίνδυνος για εργαζόμενους και πολίτες.

Τρίτον, να δημιουργηθεί ενιαίο ψηφιακό μητρώο εγκαταστάσεων και ελέγχων. Κάθε εγκατάσταση αυξημένου κινδύνου πρέπει να έχει ηλεκτρονικό φάκελο με άδειες, γνωστοποιήσεις, χρήσεις γης, πυροπροστασία, περιβαλλοντικούς όρους, μελέτες ασφαλείας, παρατηρήσεις Τεχνικού Ασφαλείας, ελέγχους, παραβάσεις και συμμορφώσεις.

Τέταρτον, να γίνει σαφής διάκριση ανάμεσα στη γνωστοποίηση και στον έλεγχο. Το Open Business δεν μπορεί να θεωρείται άδεια ασφαλούς λειτουργίας. Η γνωστοποίηση δεν πρέπει να παράγει τεκμήριο νομιμότητας ή ασφαλείας.

Πέμπτον, να θεσπιστούν ειδικά πρωτόκολλα για θερμές εργασίες, όπως συγκολλήσεις, κοπές και τροχισμοί, ιδίως σε χώρους με εύφλεκτα υλικά, καύσιμα ή αέρια. Καμία τέτοια εργασία δεν πρέπει να γίνεται χωρίς εκτίμηση κινδύνου, άδεια εργασίας, απομάκρυνση ή απομόνωση εύφλεκτων υλικών, μέσα πυρόσβεσης και υπεύθυνη τεχνική επίβλεψη.

Έκτον, να ελεγχθεί ουσιαστικά η λειτουργία των εξωτερικών υπηρεσιών προστασίας και πρόληψης και να αυστηροποιηθεί το πλαίσιο για τους «εικονικούς» Τεχνικούς Ασφαλείας. Ο θεσμός πρέπει να υπηρετεί την πρόληψη και όχι την τυπική κάλυψη της επιχείρησης.

Έβδομον, να θεσπιστούν ζώνες επικινδυνότητας γύρω από εγκαταστάσεις Seveso και δραστηριότητες υψηλού κινδύνου, με σαφείς χωροταξικούς κανόνες και αποτροπή ασύμβατων χρήσεων.

Όγδοον, να γίνονται υποχρεωτικές κοινές ασκήσεις ετοιμότητας σε βιομηχανικές περιοχές, με Πυροσβεστική, ΟΤΑ, εργαζόμενους, επιχειρήσεις και περιοίκους, ώστε τα σχέδια έκτακτης ανάγκης να μη μένουν στα χαρτιά.

Ένατον, να ενταχθεί ουσιαστικά η Υγεία και Ασφάλεια στην εκπαίδευση των μηχανικών, με υποχρεωτικό μάθημα στις Πολυτεχνικές Σχολές και διαρκή επιμόρφωση μηχανικών, εργοδηγών και εργατοτεχνιτών.

Δέκατον, να υπάρξει επιτέλους σοβαρή καταγραφή των επαγγελματικών ασθενειών και των εργατικών ατυχημάτων, γιατί ό,τι δεν καταγράφεται, δεν αντιμετωπίζεται.

Η Συμμαχία θεωρεί ότι το ΤΕΕ πρέπει να σταθεί μπροστά. Να ακούσει τους ανθρώπους που γνωρίζουν το αντικείμενο στην πράξη: επιθεωρητές, δημόσιους υπαλλήλους μηχανικούς, Τεχνικούς Ασφαλείας, εργαζόμενους, επιστημονικούς φορείς. Δεν μπορεί να νομοθετούνται κανόνες για την ασφάλεια χωρίς να ερωτώνται αυτοί που καλούνται να τους εφαρμόσουν.

Προτάσεις - παρεμβάσεις για την κτιριακή ασφάλεια και τις κατασκευές

Η Ελλάδα αποτελεί μία από τις πλέον σεισμογενείς χώρες της Ευρώπης. Παράλληλα, μεγάλο μέρος του κτιριακού αποθέματος έχει ανεγερθεί πριν από την εφαρμογή των σύγχρονων αντισεισμικών κανονισμών, ενώ οι επιπτώσεις της κλιματικής κρίσης, η γήρανση των υλικών, η ανεπαρκής συντήρηση και οι αυθαίρετες επεμβάσεις δημιουργούν νέους κινδύνους για τη δημόσια ασφάλεια. Η Πολιτεία οφείλει όχι μόνο να αποκαθιστά τις συνέπειες μιας καταστροφής, αλλά κυρίως να προλαμβάνει την εκδήλωσή της. Η δομική ασφάλεια των κατασκευών αποτελεί ζήτημα δημοσίου συμφέροντος και πρέπει να αναγνωριστεί ως βασικός πυλώνας του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Η ασφάλεια μιας κατασκευής αποτελεί αποτέλεσμα της συνεργασίας όλων των εμπλεκόμενων μερών και δεν μπορεί να αποδίδεται αποκλειστικά στον επιβλέποντα μηχανικό.

Οι ευθύνες κατανέμονται αναλόγως του ρόλου και των αρμοδιοτήτων μεταξύ:

- κυρίου του έργου,
- μελετητών,
- επιβλεπόντων μηχανικών,
- αναδόχων,
- εργοταξιαρχών,
- υπεργολάβων,
- κατασκευαστών,
- προμηθευτών υλικών,
- πιστοποιημένων τεχνιτών,
- ελεγκτικών μηχανισμών του Δημοσίου.

Κάθε εμπλεκόμενος υπέχει ευθύνη μόνο για το αντικείμενο που ελέγχει ή εκτελεί.

Η ασφάλεια των κατασκευών δεν αποτελεί τεχνική λεπτομέρεια ούτε αποκλειστική ευθύνη του μηχανικού. Είναι συλλογική ευθύνη της Πολιτείας, της επιστημονικής κοινότητας, της τοπικής αυτοδιοίκησης και της κοινωνίας.

Η μετάβαση από ένα σύστημα που ενεργοποιείται μετά την καταστροφή σε ένα σύστημα πρόληψης, διαρκούς ελέγχου και λογοδοσίας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για μια σύγχρονη Ελλάδα.

Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδος έχει τη θεσμική ευθύνη και την επιστημονική επάρκεια να ηγηθεί αυτής της προσπάθειας, διαμορφώνοντας μια νέα κεντρική κουλτούρα ασφάλειας, ανθεκτικότητας και ποιότητας των κατασκευών, με επίκεντρο την προστασία της σωματικής ακεραιότητας.

Στην κατεύθυνση αυτή η ΣΥΜΜΑΧΙΑ προκρίνει την:

- 1) Σε έργα αυξημένης επικινδυνότητας υποχρέωση ειδικών τεχνικών μελετών, όπως: γεωτεχνική μελέτη, μελέτη αντιστήριξης όμορων κτιρίων, μελέτη εκσκαφών, μελέτη προσωρινών έργων, μελέτη φάσεων κατασκευής, μελέτη διαχείρισης κινδύνων. Η υποχρεωτικότητα να καθορίζεται ανάλογα με το είδος του έργου, τα γεωτεχνικά χαρακτηριστικά, την πυκνότητα δόμησης, τη σεισμικότητα, το βάθος εκσκαφής, την κατηγορία σπουδαιότητας.
- 2) Χρηματοδότηση μέσω των προγραμμάτων εξοικονομώ κτιρίων που δεν διαθέτουν στατική επάρκεια σύμφωνα με τους αντισεισμικούς κανονισμούς
- 3) Παροχή ισχυρών οικονομικών κινήτρων για στατικούς ελέγχους ιδιαίτερα στα κτίρια που έχουν ανεγερθεί πριν από το 1985. Υποχρεωτική προκαταρκτική αξιολόγηση, σταδιακή μελέτη στατικής επάρκειας βάσει κριτηρίων επικινδυνότητας, πρόγραμμα συντήρησης και πρόγραμμα αντισεισμικής ενίσχυσης όπου απαιτείται.
- 4) Απαλλαγή από τον ΦΠΑ των δαπανών για στατικούς ελέγχους, φορολογική έκπτωση από το εισόδημα για το κόστος των μελετών, των εργασιών και των υλικών που απαιτούνται για τη στατική ενίσχυση παλαιών κτιρίων.για χρήση κατοικίας ή επαγγελματική χρήση αλλά μέχρι ένα ορισμένο εμβαδόν (χρηματοδότηση των μικρομεσαίων)
- 5) Θεσμοθέτηση υποχρεωτικών περιοδικών ελέγχων στα παλαιά κτίρια. Οι έλεγχοι θα πρέπει να αφορούν όχι μόνο τον φέροντα οργανισμό, αλλά και τα στοιχεία των όψεων, όπως μπαλκόνια, εξώστες και διακοσμητικά στοιχεία, καθώς και τις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις, με κριτήριο την ηλικία και την κατηγορία κινδύνου κάθε κτιρίου.
- 6) Αξιοποίηση των ήδη υπαρχόντων ψηφιακών εργαλείων, όπως η Ηλεκτρονική Ταυτότητα Κτιρίου, σε συνδυασμό με Μητρώο Μηχανικών και τους Ελεγκτές Δόμησης .αλλά και τις εκθέσεις αυτοψίας επικίνδυνων κτισμάτων που συντάσσονται από τις ΥΔΟΜ αλλά είναι ακόμα σε αναλογική μορφή. Η Ηλεκτρονική Ταυτότητα Κτιρίου να εξελιχθεί σε ολοκληρωμένο σύστημα παρακολούθησης της δομικής κατάστασης κάθε κατασκευής.
- 7) Ψηφιοποίηση των εκθέσεων αυτοψίας καθώς και των πρωτοκόλλων επικινδύνων που συντάσσονται από τις ΥΔΟΜ, προκειμένου να είναι εφικτός ο άμεσος έλεγχος και η παρακολούθηση των προτεινομένων μέτρων άρσης επικινδυνότητας των κτιρίων
- 8) Εθνικό Μητρώο Κατασκευαστών, Τεχνιτών και Εξειδικευμένων Συνεργείων. κριτήρια προσόντων και ποιότητας στελέχωσης. Οι εργαζόμενοι που εκτελούν κρίσιμες κατασκευαστικές εργασίες οφείλουν να διαθέτουν: αδειοδοτημένη επαγγελματική κατάρτιση, τεκμηριωμένη εμπειρία, συνεχή επιμόρφωση.
- 9) Υποχρεωτική τήρηση Πρωτόκολλου Κατασκευής για κάθε έργο, όπου θα καταγράφονται: οι κρίσιμες φάσεις, οι έλεγχοι, τα δοκίμια, οι εργαστηριακές δοκιμές, οι αποκλίσεις, οι διορθωτικές ενέργειες.

- 10) Εθνικός Κώδικας Ασφάλειας Κατασκευών: θέσπιση ενιαίου νομοθετικού πλαισίου που θα συγκεντρώνει όλες τις διατάξεις σχετικά με μελέτη, κατασκευή, επιθεώρηση, συντήρηση, αποκατάσταση, κατεδάφιση, έλεγχο ποιότητας.
- 11) Υποχρεωτικός Περιοδικός Έλεγχος Κτιρίων («ΚΤΕΟ Κτιρίων»). Όπως κάθε όχημα ελέγχεται περιοδικά, έτσι και κάθε κτίριο πρέπει να υποβάλλεται σε τακτική τεχνική επιθεώρηση. Η περιοδικότητα θα καθορίζεται από την ηλικία, την χρήση, την σεισμική ζώνη, το ιστορικό επεμβάσεων, τα αποτελέσματα προηγούμενων ελέγχων.
- 12) καθιέρωση του "Μηχανικού Ποιότητας Έργου" (Quality Assurance Engineer). ενός ανεξάρτητου μηχανικού, διαφορετικό από τον μελετητή, τον επιβλέποντα και τον εργολάβο, με αποκλειστική αποστολή να ελέγχει ότι οι κρίσιμες φάσεις της κατασκευής εκτελούνται σύμφωνα με τη μελέτη, τους κανονισμούς και τα πρωτόκολλα ποιότητας.

